Հավելված
ՀՀ կենտրոնական բանկի նախագահի
06.08.2010թ. թիվ 1/878Ա որոշման

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

Փաստաբանների, իրավաբանական ծառայություններ մատուցող անհատ ձեռնարկատերերի և իրավաբանական անձանց կողմից փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ռիսկերի գնահատմանը և կանխարգելմանն ուղղված նվազագույն պահանջների վերաբերյալ

Բովանդակություն

Ներածություն 3
Բաժին 1. Ռիսկերը 4
Գլուխ 1. Ռիսկերի դասակարգման և կառավարման անհրաժեշտությունը 4
Գլուխ 2. Երկրի կամ աշխարհագրական ռիսկը 5
Գլուխ 3. Հաճախորդի ռիսկը 5
Գլուխ 4. Գործարքի ռիսկը 6
Գլուխ 5. Ցածր ռիսկի չափանիշները 7
Գլուխ 6. Ռիսկի չափանիշների վրա ազդող հանգամանքները 7
Բաժին 2. Ռիսկերի կանխարգելման միջոցները 8
Գլուխ 7. Ռիսկերի կանխարգելման ներքին դիտարկումների գործառույթը 8
Գլուխ 8. Ռիսկի գնահատման եղանակները 9
Գլուխ 9. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության ընդհանուր կանոնները 10
Գլուխ 10. Գործարար հարաբերության (ծառայության) ընթացիկ դիտանցումը 11
Գլուխ 11. Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը 11
Գլուխ 12. Հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրությունը 12
Գլուխ 13. Տեղեկատվության հաշվառման և պահպանման նվազագույն կանոնները 12
Գլուխ 14. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության հետ կապված պարտավորությունը 13

Ներածություն

1. Սույն ուղեցույցը ներկայացվում է «Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիման վրա և տարածվում է Օրենքի 3-րդ հոդվածի իմաստով հաշվետվություն տրամադրող անձ հանդիսացող փաստաբանների, իրավաբանական ծառայություններ մատուցող անհատ ձեռնարկատերերի և իրավաբանական անձանց (այսուհետ՝ իրավախորհրդատու) վրա: Ուղեցույցը ներկայացնում է իրավախորհրդատուի համար փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման (այսուհետ նաև՝ ՓԼ/ԱՖ) ռիսկերի առանձնահատուկ չափանիշները և այդ ռիսկերի կանխարգելման մեխանիզմները:
2. Իրավախորհրդատուի կողմից ՓԼ/ԱՖ ներհատուկ ռիսկերի բացահայտումը, գնահատումը և դրանց համարժեք կանխարգելիչ գործողությունների կատարումն ունի հետևյալ նպատակները՝
1) իրավախորհրդատուն հասարակության և հաճախորդների տեսանկյունից կապահովի իր բարձր վարկանիշը և հեղինակությունն այն իմաստով, որ գործնականում իրականացնում է բացառապես օրինական գործունեություն.
2) ուղեցույցով սահմանվող մեխանիզմներով իրավախորհրդատուն կկարողանա տարբերակել իր ռիսկային հաճախորդներին և ձեռնարկել այնպիսի միջոցառումներ, որոնք մի կողմից չեն վնասի իր՝ շահույթ ստանալու նպատակ հետապնդող գործունեությանը և մյուս կողմից՝ կկանխարգելեն այդպիսի հաճախորդներից բխող և իր համար հնարավոր ռիսկերը.
3) իրավախորհրդատուն իրեն կապահովագրի հետագա հնարավոր այնպիսի մեղադրանքներից, որ ներգրավվել կամ նպաստել է փողերի լվացման տարատեսակ սխեմաներին՝ այն հիմնավորմամբ, որ իր մոտ առկա է ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի գնահատման և կանխարգելման արդյունավետ համակարգ:
3. Ուղեցույցը նաև համապարփակ գործողությունների շրջանակ է սահմանում իրավախորհրդատուի համար, որոնց կատարմամբ նա կապահովի իր գործունեության համապատասխանությունն Օրենքի պահանջներին: Ընդ որում, Օրենքի համաձայն՝ սույն ուղեցույցով սահմանված դրույթներն իրավախորհրդատուների վրա տարածվում են միայն այն ծառայությունների մասով, որոնք ներառում են հաճախորդի համար նախապատրաստվող կամ իրականացվող հետևյալ գործարքները՝
1) անշարժ գույքի առուվաճառք,
2) հաճախորդի դրամական միջոցների, արժեթղթերի կամ այլ գույքի կառավարում,
3) բանկային և արժեթղթային հաշիվների կառավարում,
4) իրավաբանական անձանց հիմնադրման, գործունեության կամ կառավարման համար դրամական միջոցների կամ այլ գույքի տրամադրում,
5) իրավաբանական անձանց հիմնադրման, գործունեության կամ կառավարման գործառույթների իրականացում, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց կանոնադրական (բաժնեհավաք և այլն) կապիտալում բաժնեմասի (մասնակցություն, փայի և այլն) օտարում (ձեռքբերում), կամ իրավաբանական անձանց անվանական կամ շուկայական արժեքով բաժնետոմսերի (բաժնեմասերի, փայերի և այլն) օտարում (ձեռքբերում):
4. Ուղեցույցում նշված հասկացություններն օգտագործվում են Օրենքով սահմանված հասկացություններին և ձևակերպումներին համապատասխան:

Բաժին 1. Ռիսկերը

Գլուխ 1. Ռիսկերի դասակարգման և կառավարման անհրաժեշտությունը

5. Իրավախորհրդատուի համար ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը պայմանավորված են բազմաթիվ հանգամանքներով, ներառյալ՝ իրավախորհրդատուի մասնագիտական գործունեությունը, հաճախորդների տեսակները և նրանց ինքնությունը, հաճախորդների հետ հարաբերությունների բնույթը և ծառայությունների (սույն ուղեցույցի իմաստով ծառայություն հասկացությունը համապատասխանում է Օրենքի իմաստով գործարար հարաբերություն հասկացությանը) մատուցման եղանակները: Այդ ռիսկերի ու դրանց կանխարգելման մեխանիզմների նվազագույն համապարփակ շրջանակը սահմանված է Օրենքով:
6. Իրավախորհրդատուն պետք է հստակեցնի ՓԼ/ԱՖ այն ռիսկերն ու դրանց կանխարգելման միջոցները, որոնք կարող են կիրառական լինել իր գործունեության ընթացքում: Միևնույն ժամանակ, յուրաքանչյուր գործնական դեպք կամ իրավիճակ կարող է ի հայտ բերել նոր ռիսկեր, ուստի նշված կանխարգելման միջոցները պետք է լինեն դինամիկ զարգացող:
7. Իրավախորհրդատուի կողմից ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի կառավարման առանձնահատկությունը, ի տարբերություն, օրինակ, ֆինանսական հաստատությունների, դրսևորվում է հետևյալում՝
1) Ֆինանսական հաստատությունները, գործունեության բնույթից ելնելով, իրենց հաճախորդների պահանջով կատարում են նրանց ֆինանսական միջոցների կառավարում (ավանդների ընդունում, փոխանցումներ և այլն), ուստի նշված ֆինանսական ծառայությունների մատուցման ժամանակ խնդիր ունեն համոզվելու ֆինանսական միջոցների շարժի ողջամտության և իրավաչափության հարցում: Իրավախորհրդատուի գործունեության նպատակներից ելնելով՝ նա խնդիր ունի հասկանալու իր հաճախորդների վարքագծի իրական նպատակներն ու առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունների փաստացի տրամաբանությունն ու իրավաչափությունը:
2) Ֆինանսական հաստատություններն իրենց հաճախորդների և նրանց գործարքներով շրջանառող գումարների մեծածավալության պատճառով ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի կանխարգելման համար, մասնագիտական և մարդկային ռեսուրսներից բացի, օգտագործում են ավտոմատ ծրագրային համակարգեր: Իրավախորհրդատուն գործնականում հիմնվում է բացառապես իր անհատական մասնագիտական և մարդկային ունակությունների վրա:
8. Իրավախորհրդատուի համար կարող են առկա լինել ՓԼ/ԱՖ բարձր կամ ցածր ռիսկի չափանիշներ:
9. Բարձր ռիսկի չափանիշները, իրենց հերթին, դասակարգվում են ըստ երկրի կամ աշխարհագրական, հաճախորդի և գործարքի ռիսկի խմբերի: Ռիսկի չափանիշների այդ խմբերը չպետք է դիտարկվեն առանձին, միմյանցից անջատ իմաստով, քանի որ մի խմբում ընդգրկված բարձր ռիսկի չափանիշը կարող է հանգեցնել մեկ այլ խմբի բարձր ռիսկի չափանիշի առկայության կամ դրա առաջացման հնարավորության: Բացի այդ, հնարավոր է, որ իրավախորհրդատուի կողմից մատուցվող միևնույն ծառայությունում միաժամանակ առկա լինեն մեկ կամ մի քանի խմբերում ընդգրկված մեկից ավելի ռիսկերի չափանիշներ:
10. Իրավախորհրդատուն իր գիտելիքների և փորձառության հիման վրա պետք է կարողանա հատկորոշել առկա ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը, գնահատել դրանցից յուրաքանչյուրը և ամբողջականացնել առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայության ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը:
11. Սույն ուղեցույցով ներկայացված առանձին տեսակի ռիսկերը նպատակ ունեն՝

1) ներկայացնել ռիսկերի նվազագույն շրջանակ և դրանց հիման վրա առաջարկել ռիսկերի կանխարգելման միջոցների մոդելային փաթեթ.
2) ուղեցույցով սահմանված ռիսկերը սեփական գործունեության տեսանկյունից գնահատելու միջոցով հստակեցնել իրավախորհրդատուին բնորոշ ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը:

Գլուխ 2. Երկրի կամ աշխարհագրական ռիսկը

12. Որևէ միջազգային կառույցի կողմից չի իրականացվել այնպիսի վերլուծություն, որը հնարավորություն կտա առանձնացնել այս կամ այն երկիրը / աշխարհագրական տարածքը՝ իրավախորհրդատուի համար միանշանակորեն և անվերապահ կերպով որպես ՓԼ/ԱՖ ոլորտում ռիսկ ներկայացնող: Այդուհանդերձ, ներքոնշյալ երկրները և տարածքները համարվում են ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից համեմատաբար բարձր ռիսկային՝
1) այն երկրները և տարածքները, որոնք ՄԱԿ-ի կողմից ենթարկվում են պատժամիջոցների, արգելքների կամ այլ նմանատիպ սահմանափակումների[1].
2) ՖԱԹՖ-ի և ՖԱԹՖ-ի տիպի տարածաշրջանային կառույցների կողմից հրապարակված այն երկրները և տարածքները, որտեղ բացակայում կամ ոչ արդյունավետ է գործում ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակարգը[2].
3) միջազգային կառույցների հրապարակած տվյալների համաձայն՝ կոռուպցիայի բարձր մակարդակ ունեցող երկրները և տարածքները[3].
4) ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից հաստատված ցանկերի համաձայն օֆշորային համարվող երկրները և տարածքները[4]:
13. Նշված երկրները և տարածքներն իրավախորհրդատուի կողմից պետք է համարվեն բարձր ռիսկային, եթե՝
1) այդտեղ են բնակվում կամ գտնվում հաճախորդները, լիազորված անձինք, իրական շահառուները, կամ հաճախորդներն այդ պետությունների և տարածքների հետ իրականացնում են գործարար հարաբերություններ.
2) հաճախորդների եկամտի և (կամ) ունեցվածքի աղբյուրը գտնվում է այդ պետություններում կամ տարածքներում.
3) գործարար հարաբերության և (կամ) գործարքի իրականացման վայր են հանդիսանում այդ պետությունները կամ տարածքները.
14. Բացի վերը նշվածից՝ իրավախորհրդատուն կարող է, ելնելով իր փորձից ու գործունեությունից, որպես բարձր ռիսկային դասակարգել / համարել այնպիսի երկիր կամ աշխարհագրական տարածք, որը ներառված չէ վերը թվարկված չափանիշների շարքում:

Գլուխ 3. Հաճախորդի ռիսկը

15. Յուրաքանչյուր իրավախորհրդատու պետք է հստակ պատկերացնի, թե հաճախորդների որ խումբը կամ կոնկրետ որ հաճախորդն է հանդիսանում ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից բարձր ռիսկային: Այդ առումով, որպես բարձր ռիսկային հաճախորդ համարվում են՝

---

[1] ՄԱԿ-ի Պատժամիջոցների հանձնաժողովի հրապարակած նյութերին հղում է տրված ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն): Նյութերը տեղադրված են www.un.org/sc/committees կայք-էջում:
[2] ՖԱԹՖ-ի և ՄԱՆԻՎԱԼ-ի հայտարարություններին հղում է տրված ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն): Հայտարարությունները տեղադրված են www.fatf-gafi.org, www.coe.int/moneyval կայք-էջերում:
[3] Տե՛ս օրինակ www.transparency.org կայք-էջում: Transparency International կազմակերպության հրապարակած տվյալներին հղում է տրված նաև ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն):
[4] Տե՛ս ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2009թ. հուլիսի 28-ի թիվ 224-Ն որոշումը:

1) քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձինք[5].
2) այն կորպորատիվ հաճախորդները, որոնց կառավարման մարմինների կառուցվածքն անհիմն բարդ է, կամ որոնց իրական շահառուներին հնարավոր չէ բացահայտել.
3) կանխիկի մեծածավալ շրջանառություն իրականացնող հաճախորդները (օրինակ՝ խաղատներ, բենզալցակայաններ, հյուրանոցային համալիրներ և այլն).
4) շահույթ չհետապնդող (այդ թվում՝ բարեգործական) ռեզիդենտ կամ ոչ ռեզիդենտ այն կազմակերպությունները, որոնց հետ կապված՝

ա. այդ կազմակերպություններում առկա չէ կորպորատիվ հստակ կառուցվածք, ինչը հանգեցնում է կիրառման ենթակա օրենսդրությամբ սահմանված պահանջներից էական շեղման և (կամ)

բ. առկա չէ վերահսկողություն իրականացնող իրավասու մարմին, որը լիազորված կլինի ստուգելու այդ կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական գործունեությունը և պատասխանատվություն կիրառելու բացահայտված խախտումների համար.
5) դիտավորյալ կատարված հանցագործության համար դատվածություն ունեցող անձինք, եթե այդ հանգամանքն իրավախորհրդատուին հայտնի է դառնում իր մասնագիտական գործունեությունն իրականացնելու ընթացքում.
6) բազմիցս իրենց բնակության (հաշվառման), գտնվելու կամ գործունեության վայրը փոփոխած անձինք.
7) այնպիսի իրավաբանական անձինք, որոնք տևական ժամանակ փաստացի գործունեություն չեն իրականացրել.
8) կեղծ կազմակերպությունները, որոնք ունենալով պետական գրանցում՝ չունեն փաստացի գտնվելու վայր կամ չեն իրականացրել գործունեություն:

Գլուխ 4. Գործարքի ռիսկը

16. Իրավախորհրդատուների կողմից հաճախորդների համար կատարվող (իրավական խորհրդատվության առարկա) որոշ գործարքներ կարող են հանդիսանալ ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից բարձր ռիսկային: Դրանց թվին են դասվում այն դեպքերը, երբ՝
1) առաջարկվում է գործարք կատարել՝ հաճախորդի իրական շահառուներին քողարկելու նպատակով (օրինակ՝ կազմել իրավաբանական անձի հիմնադրման այնպիսի պայմանագիր, որով իրական շահառուն հանդես գա միջնորդավորված՝ լինելով հիմնադիր իրավաբանական անձի հիմնադիրը).
2) առաջարկվում է կատարել այնպիսի գործարք, որում նշված գործարքի գինն ակնհայտորեն ցածր կամ բարձր է գործարքի առարկայի իրական/շուկայական արժեքից (օրինակ՝ կազմել անշարժ գույքի առուվաճառքի պայմանագիր՝ ակնհայտ ցածր գնով).
3) գործարքի կատարման համար իրավախորհրդատուին կամ գործարքի դիմաց հաճախորդին վճարումը առանց հիմնավոր պատճառի իրականացվում է հաճախորդի հետ որևէ փոխկապակցվածություն չունեցող անձի կողմից.
4) կորպորատիվ հաճախորդների կողմից իրավախորհրդատուին վճարումը նախատեսվում է կատարել կանխիկ եղանակով.

[5] Քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձանց սահմանումը տրված է Օրենքով, իսկ նրանց վերաբերյալ տեղեկատվություն կարելի է ստանալ տարբեր հանրամատչելի աղբյուրներից, ինչպիսիք են՝ www.google.am կայքի որոնման հնարավորությունը, ԱՄՆ Կենտրոնական հետախուզական վարչության պաշտոնական կայք-էջը (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook), տարբեր երկրների համապատասխան պետական մարմինների կայք-էջերը, և այլն: Բացի նշվածներից՝ գոյություն ունեն նաև տարբեր վճարովի տեղեկատվական շտեմարաններ (օրինակ՝ World-Check, Factiva, Accuity), որոնք քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձանց վերաբերյալ տրամադրում են հնարավոր համակողմանի տեղեկատվություն: Նշված տեղեկատվական աղբյուրներին հղում է տրված ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն):

5) հաճախորդը հայտնում է ակնհայտ կեղծ կամ թերի տեղեկատվություն կատարվող գործարքների իրական նպատակների, դրանց բնույթի և առարկայի վերաբերյալ.
6) հաճախորդը խոստանում է կատարվելիք գործարքների դիմաց վճարել չհիմնավորված բարձր վճար, բացառությամբ ֆինանսական կարողություններ ունեցող հաճախորդների կողմից խոստացվող լրավճարները, գործարքը հաջողությամբ կատարելու դեպքում.
7) առաջարկվում կամ մատուցվում է հաճախորդի գործարար բնութագրին ակնհայտորեն չհամապատասխանող գործարքների կատարում (օրինակ՝ զբոսաշրջային ծառայություններ մատուցող Ա/Ձ-ն իրավախորհրդատվություն է հայցում թանկարժեք քարերի ներմուծման պայմանագրերի վերաբերյալ).
8) խնդրարկվում է կատարել այնպիսի գործարքներ, որոնցում ներգրավված (ներգրավվելիք) մասնակիցները պահպանում (պահպանելու) են իրենց անանունությունը (օրինակ՝ հայցվում է իրականացնել օֆշորային տարածքում նոմինալ հիմնադիրներով և տնօրեններով կազմակերպություն հիմնադրելու ծառայություն):

Գլուխ 5. Ցածր ռիսկի չափանիշները

17. Իրավախորհրդատուների կողմից որպես ցածր ռիսկի չափանիշ կարող են համարվել բացառապես հետևյալ հաճախորդները (բացառությամբ՝ այն երկրներում կամ տարածքներում գտնվող կամ բնակվող հաճախորդների, որտեղ բացակայում է կամ ոչ արդյունավետ է գործում ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակարգը)՝
1) փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի տեսանկյունից արդյունավետորեն վերահսկվող ֆինանսական հաստատությունները,
2) պետական մարմինները,
3) տեղական ինքնակառավարման մարմինները,
4) պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունները,
5) պետական կառավարչական հիմնարկները:

Գլուխ 6. Ռիսկի չափանիշների վրա ազդող հանգամանքները

18. Իրավախորհրդատուների մոտ հանդիպող ՓԼ/ԱՖ ոլորտում առկա ռիսկերը և դրանց հակազդման համար նախատեսվող ռեսուրսները կախված են նրանց գործունեության ծավալներից, ոլորտներից, փորձառությունից և այլ հանգամանքներից: Օրինակ, անհատ փաստաբանի ՓԼ/ԱՖ ռիսկերն ու դրանց հակազդմանն ուղղվող ռեսուրսները կտարբերվեն խոշոր իրավախորհրդատվական կազմակերպության ռիսկերից ու դրանց հակազդմանն ուղղվող ռեսուրսներից: Հետևաբար, յուրաքանչյուր իրավախորհրդատու պետք է հստակեցնի այն հանգամանքները, որոնք իր գործունեության ընթացքում ազդում են ՓԼ/ԱՖ ռիսկի չափանիշների ձևավորման վրա: Նման հանգամանքների տիպային օրինակներ են՝
1) առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունների բնույթը (միանգամյա կամ պարբերական), տևողությունը, կանոնակարգվածությունը և հաճախականությունը.
2) հաճախորդի գործունեության նկատմամբ կիրառվող իրավական ռեժիմի (օրինակ՝ լիցենզավորման, գրանցման կարգեր) խստությունը.
3) հաճախորդի վարկանիշը և գործարար համբավը.
4) իրավախորհրդատվական ծառայությունների բնույթը (հեռակա հաղորդակցության կամ առերես շփման միջոցով).
5) հաճախորդի ռեզիդենտությունը, իսկ օտարերկրյա հաճախորդների դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության հետ նրանց առնչության բնույթը.
6) հաճախորդին ներկայացման հանգամանքները (արդյոք նրան երաշխավորել է մեկ այլ հեղինակավոր կամ իրավախորհրդատուին հայտնի անձ, թե նա առանց նախնական պայմանավորվածության դիմել է իրավախորհրդատուին).

7) հաճախորդին մատուցվող ծառայությունում մեկից ավելի բարձր կամ ցածր ռիսկի չափանիշների առկայությունը:

Բաժին 2. Ռիսկերի կանխարգելման միջոցները

Գլուխ 7. Ռիսկերի կանխարգելման ներքին դիտարկումների գործառույթը

19. Սույն ուղեցույցի 1-ին բաժնով սահմանված ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի արդյունավետ կանխարգելման նպատակով իրավախորհրդատուն պետք է ներդնի ներքին դիտարկումների գործառույթ: Ընդ որում, այդ գործառույթի պատշաճ իրականացման համար, հաշվածայն Օրենքի 22-րդ հոդվածի, իրավախորհրդատուն պարտավոր է ունենալ ՓԼ/ԱՖ կանխարգելմամբ զբաղվող ներքին դիտարկումների ստորաբաժանում կամ աշխատակից, կամ այդ գործառույթները վերապահել մասնագիտացված գործունեություն իրականացնող համապատասխան անձանց (այսուհետ՝ ներքին դիտարկումների մարմին):

20. Հաշվի առնելով, որ իրավախորհրդատուի գործունեության ծավալները և մարդկային ռեսուրսները էականորեն զիջում են ֆինանսական հաստատությունների համապատասխան ցուցանիշներին և, բացի այդ, իրավախորհրդատուների շրջանակում (անհատ փաստաբանից մինչև իրավախորհրդատվական խոշոր ընկերություն) գործունեության ու մարդկային ռեսուրսների ծավալների իմաստով նույնպես առկա են էական տարբերություններ՝ Օրենքի 22-րդ հոդվածը իրավախորհրդատուների նկատմամբ կիրառվում է հետևյալ առանձնահատկությամբ՝

1) անհատ իրավախորհրդատուի դեպքում ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի կանխարգելման ներքին դիտարկումների գործառույթը պետք է իրականացնի իրավախորհրդատուն ինքը.

2) մասնագիտական աշխատակազմի առկայության դեպքում այդ գործառույթը կարող է դրվել առանձին աշխատակցի կամ ստորաբաժանման վրա: Այս դեպքում պետք է ապահովվի ներքին դիտարկումների մարմնի անկախությունը և անմիջական հաշվետվողականությունը իրավախորհրդատուի կառավարման բարձրագույն մարմնին:

21. Իրավախորհրդատուի ներքին դիտարկումների գործառույթն իրականացնող մարմինը պետք է նվազագույնը իրականացնի հետևյալ գործառույթները՝

1) ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի ներքին իրավական ակտերի մշակումը (10-ից ավելի աշխատակից ունենալու դեպքում), այդ ակտերի արդյունավետությունը բարձրացնելու վերաբերյալ առաջարկություններ ներկայացնելը.

2) Օրենքի, սույն ուղեցույցի և իրավախորհրդատուի ներքին իրավական ակտերի համաձայն՝ հաճախորդներին և նրանց մատուցվող ծառայությունները ՓԼ/ԱՖ ռիսկայնության տեսանկյունից դասակարգելը, ռիսկերի առանձին տեսակների և դրանց շրջանակներում ռիսկային հաճախորդների և ծառայությունների վերաբերյալ իրավախորհրդատուի այլ աշխատակիցներին իրազեկելը.

3) հաճախորդի պատշաճ, այդ թվում՝ հավելյալ և պարզեցված ուսումնասիրության, ինչպես նաև հաճախորդների և նրանց գործարար բնութագրի ընթացիկ դիտանցման, տեղեկատվության հաշվառման, պահպանման և թարմացման գործընթացների կանոնակարգվածությանը և արդյունավետությանը հետևելը.

4) գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու հետ կապված վերլուծություններ կատարելը.

5) գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու, իրականացումը մերժելու կամ դադարեցնելու, ահաբեկչության հետ կապված ֆինանսական միջոցները կամ այլ գույքը սառեցնելու վերաբերյալ վերջնական որոշում կայացնելը,

6) կասկածելի գործարքների կամ գործարար հարաբերությունների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի Ֆինանսական դիտարկումների

կենտրոն (այսուհետ՝ Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն) հաշվետվությունների տրամադրումն ապահովելը.
7) սույն բաժնով սահմանված՝ ռիսկերի կանխարգելման այլ միջոցներ իրականացնելը:
22. Իրավախորհրդատուի ներքին դիտարկումների գործառույթն իրականացնող մարմնին պետք է ուղղակիորեն և անմիջականորեն հասանելի լինեն իրավախորհրդատուի կողմից մատուցվող ծառայությունների հետ կապված ցանկացած փաստաթուղթ կամ տեղեկատվություն:

Գլուխ 8. Ռիսկի գնահատման եղանակները

23. Իրավախորհրդատուները պետք է հաճախորդներին ծառայություններ մատուցելուց առաջ, իսկ պայմանագրային ծառայության առկայության դեպքում՝ դրա ամբողջ ընթացքում գնահատեն այդ ծառայության ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից ռիսկայնության ամփոփ պատկերը: Հաճախորդների և ծառայությունների ռիսկայնության գնահատման ժամանակ սույն ուղեցույցի 1-ին բաժնով առաջարկվող ռիսկի չափանիշներն ու դրանց վրա ազդող հանգամանքները հաշվի առնելու համար խորհուրդ է տրվում ղեկավարվել հետևյալ սանդղակով՝

	Ռիսկի վրա ազդող հանգամանքների <u>բացասական պատկեր</u>	*Ռիսկի վրա ազդող հանգամանքների <u>դրական պատկեր</u>*
Բարձր ռիսկի չափանիշ(ներ)ի առկայություն	1	2
Ցածր ռիսկի չափանիշ(ներ)ի առկայություն	3	4

1) <u>1-ին իրավիճակը</u> վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը բարձր ռիսկային է: Այստեղ ռիսկի մակարդակը որոշելու համար կարևոր է նաև հաշվի առնել, թե ինչպիսիք են բարձր ռիսկի չափանիշները և այդպիսի քանի չափանիշ է առկա: Այս դեպքում պետք է քննարկվի նաև կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության մասին Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն հաշվետվություն ներկայացնելու հարցը և անկախ որոշումից, քննարկման արդյունքները պետք է փաստաթղթավորվեն և պահպանվեն:
2) <u>2-րդ իրավիճակը</u> վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը կարող է լինել բարձր ռիսկային, թեպետ առկա ռիսկ(եր)ի պարագայում դրա վրա ազդող հանգամանքներն ունեն դրական պատկեր: Այս դեպքում նույնպես ռիսկայնության մակարդակը որոշելու համար պետք է հաշվի առնել ինչպես բարձր ռիսկի չափանիշների քանակն ու բնույթը, այնպես էլ այն հանգամանքների ազդեցությունը, որոնք ձևավորում են դրական պատկեր:
3) <u>3-րդ իրավիճակը</u> վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը միջին ռիսկային է, սակայն առկա են այնպիսի հանգամանքներ, որոնք կարող են հետագայում այն վերածել բարձր ռիսկայինի: Այս դեպքում կարևոր է ընթացիկ հավելյալ դիտանցում սահմանել նման ծառայության նկատմամբ, ինչպես նաև իրականացնելու հաճախորդի

հավելյալ ուսումնասիրություն՝ արդյունավետորեն հսկելու ռիսկայնության հնարավոր տատանումները:
4) 4-րդ իրավիճակը վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը ցածր ռիսկային է և որևէ նշանակալից հանգամանք չի հուշում դրա հնարավոր բարձր ռիսկայնության մասին:
24. Ընդ որում, եթե առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը պարունակում է միաժամանակ բարձր և ցածր ռիսկի չափանիշներ, ապա դրա հանրագումարային ռիսկայնությունը պետք է որոշվի առկա ռիսկի յուրաքանչյուր չափանիշի բնույթի ու էականության, ինչպես նաև ռիսկի վրա ազդող հանգամանքների պատկերի ուսումնասիրության արդյունքում:

Գլուխ 9. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության ընդհանուր կանոնները

25. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրություն կամ «ճանաչիր քո հաճախորդին» սկզբունքը նպատակ ունի երաշխավորել, որ իրավախորհրդատուն ունի համապատասխան անհրաժեշտ տեղեկատվություն իր հաճախորդի ինքնության (նույնականացման) վերաբերյալ: Նշվածը վերաբերում է ոչ միայն հաճախորդի, այլև նրա անունից հանդես եկող լիազորված անձի և իրական շահառուի ճանաչմանը (այդպիսի անձանց առկայության դեպքում):
26. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրությունը պետք է իրականացվի առաջարկվող կամ մատուցվող ցանկացած տեսակի և յուրաքանչյուր ծառայության դեպքում՝ անկախ նրանից, թե այդ ծառայությունը բարձր, միջին կամ ցածր ռիսկային է: Պատշաճ ուսումնասիրությունն իրականացվում է ինչպես նոր հաճախորդների, այնպես էլ գոյություն ունեցող հաճախորդների նկատմամբ՝ նրանց մատուցվող ծառայության շրջանակներում:
27. Օրենքի 15-րդ հոդվածով սահմանվում են իրավախորհրդատուի կողմից հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրություն իրականացնելու դեպքերը, կարգը և պահանջվող նվազագույն փաստաթղթերի ցանկը: Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրությունը բաղկացած է հետևյալ գործողություններից (յուրաքանչյուր գործողության շրջանակներում ներկայացվող պահանջները սահմանվում են Օրենքի 15-րդ, 16-րդ և 20-րդ հոդվածներով)՝
1) հաճախորդի (այդ թվում՝ լիազորված անձի և իրական շահառուի) ինքնության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում (նույնականացում) և հավաքագրված տեղեկատվության իսկության ստուգում՝ ըստ Օրենքի 15-րդ հոդվածի.
2) գործարար հարաբերության (ծառայության) ընթացիկ դիտանցում՝ ըստ Օրենքի 16-րդ հոդվածի և սույն ուղեցույցի 10-րդ գլխի.
3) հաճախորդի՝ ռիսկերի վրա հիմնված պատշաճ ուսումնասիրության առանձնահատկություններով պայմանավորված միջոցառումներ՝ ըստ Օրենքի 15-րդ հոդվածի և սույն ուղեցույցի 11-րդ և 12-րդ գլուխների:
28. Ընդ որում, սույն ուղեցույցի 27-րդ կետի 1-ին ենթակետով սահմանված գործողությունները պետք է կատարվեն նախքան իրավախորհրդատուի կողմից հաճախորդին ծառայություններ մատուցելը: Բացառիկ դեպքերում, եթե արդյունավետորեն կանխարգելված է ՓԼ/ԱՖ ռիսկը, և դա անհրաժեշտ է հաճախորդին մատուցվող բնականոն ծառայությունները չխափանելու համար, հաճախորդի ինքնության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման և իսկության ստուգման գործողությունները կարող են կատարվել նաև ծառայության մատուցումից հետո խելամիտ ժամկետում՝ առավելագույնը յոթ օրվա ընթացքում:

Գլուխ 10. Գործարար հարաբերության (ծառայության) ընթացիկ դիտանցումը

29. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության անհրաժեշտ գործողություն է հանդիսանում իրավախորհրդատուի կողմից գործարար հարաբերության (ծառայության) մատուցման ամբողջ ընթացքում հաճախորդների և նրանց գործարար բնութագրի ընթացիկ դիտանցումը՝ մատուցվող ծառայությունների նպատակի և ենթադրվող բնույթի մասին ամբողջական ու հստակ պատկերացում կազմելու համար: Այդ նպատակով, կախված իրավախորհրդատուի կողմից մատուցվող ծառայության ՓԼ/ԱՖ ռիսկայնության մակարդակից՝ նա պետք է ծառայության մատուցման ամբողջ ընթացքում՝

1) ստուգի ծառայության շրջանակներում կատարվող գործարքների միջև առկա փոխադարձ կապը, բացահայտի այդ կապի հնարավոր սխեմաները, ինչպես նաև որոշի, թե ինչ նպատակ են հետապնդում կատարվող գործարքները.

2) ստուգի՝ արդյոք գործարքների էությունը համապատասխանում է հաճախորդի կողմից իրականացվող գործունեության տեսակներին.

3) ճշտի որոշակի միավոր ժամանակահատվածում կատարվող գործարքների տեսակները, հաճախականությունը և ժամանակագրությունը.

4) իրականացնի գործարքի կողմերի, լիազորված անձանց, ինչպես նաև իրական շահառուների հնարավոր փոխկապակցվածության ստուգում.

5) ստուգի՝ արդյոք առկա են այնպիսի գործարքներ, որոնցով հաճախորդը նպատակ է հետապնդում խուսափել հաշվետվություն տրամադրող անձանց կողմից Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն հաշվետվություն տրամադրելու պարտականության կատարումից.

6) ըստ անհրաժեշտության՝ հավաքագրի հաճախորդի եկամտի և (կամ) ունեցվածքի աղբյուրների ու դրանց փոփոխությունների վերաբերյալ հնարավոր ամբողջական տեղեկություններ.

7) համադրի հաճախորդի՝ տարբեր գործարքներով շրջանառվող միջոցների աղբյուրները, շարժը, ծավալները.

8) գնահատի առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունում առկա ՓԼ/ԱՖ հնարավոր ռիսկերը՝ կասկածելի գործարքների ու գործարար հարաբերությունների չափանիշների և տիպաբանությունների հետ համադրություն իրականացնելու միջոցով:

30. Իրավախորհրդատուն պետք է իր սահմանած հաճախականությամբ, բայց ոչ պակաս, քան տարին մեկ անգամ, թարմացնի հաճախորդի պատշաճ (այդ թվում՝ հավելյալ կամ պարզեցված) ուսումնասիրության շրջանակում հավաքագրված տեղեկատվությունը՝ դրա արդիականության ու վերաբերելիության հարցում հավաստիանալու նպատակով:

Գլուխ 11. Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը

31. Առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը բարձր ռիսկային լինելու դեպքում իրավախորհրդատուն, ի լրումն սույն ուղեցույցի 9-րդ գլխով նախատեսված հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության գործողությունների, պետք է իրականացնի նաև հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրություն:

1) Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը պետք է ներառի՝

ա. ավագ ղեկավարության հավանության ստացումը՝ հաճախորդի հետ գործարար հարաբերություն հաստատելուց առաջ, գործարար հարաբերությունը շարունակելու համար, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ հետագայում պարզվում է, որ հաճախորդը և (կամ) իրական շահառուն բնութագրվում են բարձր ռիսկի չափանիշով, կամ գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը ներառում են այդպիսի չափանիշ.

բ. անհրաժեշտ միջոցառումների ձեռնարկումը՝ հաճախորդի եկամտի և (կամ) ունեցվածքի աղբյուրը պարզելու համար.

գ. ներքոնշյալ գործարքների հիմքերն ու պայմանները մանրամասն ճշտելը, գրավոր նկարագրելն ու պահպանելը, որպեսզի դրանք հետագայում հնարավորություն տան

վերականգնել գործարքի մանրամասները և, անհրաժեշտության դեպքում, դրանք տրամադրել իրավասու մարմիններին: Նման գործարքների թվին են պատկանում՝
- բոլոր բարդ կամ անսովոր մեծ գումարով գործարքները, ինչպես նաև անսովոր պայմաններով գործարքները, որոնց տնտեսական կամ այլ իրավաչափ նպատակներն ակնհայտ չեն.
- այն անձանց ներգրավմամբ գործարքները, որոնք բնակվում (գտնվում) են օտարերկրյա պետություններում կամ տարածքներում, որտեղ չեն կիրառվում կամ ոչ պատշաճ են կիրառվում փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի միջազգային պահանջները:
դ. գործարար հարաբերության ընթացիկ հավելյալ դիտանցման իրականացումը:
2) Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը կարող է ներառել՝
ա. ծառայություններ առաջարկելիս և մատուցելիս պահանջվող փաստաթղթերի (տեղեկությունների) իսկության առավել ամբողջական ու խորացված ստուգումը.
բ. պետական իրավասու մարմիններին հարցումներ կատարելը՝ հավաստիանալու հաճախորդի, նրա հետ ծառայությունների և գործարքների վերաբերյալ տեղեկությունների ճշտությանը:
32. Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրության միջոցով իրավախորհրդատուն պետք է հիմնավոր պարզաբանումներ ու բացատրություններ ստանա և այդ կերպ իրական ու ամբողջական պատկերացում կազմի տվյալ հաճախորդի, ինչպես նաև նրա հետ կապված՝ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունների մասին:

Գլուխ 12. Հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրությունը

33. Իրավախորհրդատուն ցածր ռիսկի չափանիշի առկայության դեպքում կարող է իրականացնել հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրություն:
34. Հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրությունը իրավախորհրդատուի կողմից հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության գործընթացի սահմանափակ կիրառումն է, որի դեպքում նույնականացում և ինքնության ստուգում իրականացնելիս հավաքագրվում են հետևյալ տեղեկությունները՝
1) ֆիզիկական անձի համար՝ անունը, ազգանունը և անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալները.
2) իրավաբանական անձի համար՝ անվանումը և պետական գրանցման համարը.
3) պետական մարմնի և տեղական ինքնակառավարման մարմնի համար՝ անվանումը:

Գլուխ 13. Տեղեկատվության հաշվառման և պահպանման նվազագույն կանոնները

35. Իրավախորհրդատուն սույն ուղեցույցի 9-12-րդ գլուխներով սահմանված տեղեկատվությունը պետք է հաշվառի ու պահպանի այնպիսի եղանակով, որը կապահովի յուրաքանչյուր առանձին գործարքի վերականգնումը և այդ տեղեկատվության օգտագործման հնարավորությունը որպես դատավարական ապացույց:
36. Տեղեկատվությունը կարող է պահվել փաստաթղթային կարգով, համակարգիչներում, էլեկտրոնային կրիչներում:
37. Իրավախորհրդատուն պետք է ապահովի հաշվառված ու պահպանվող տեղեկատվության անվտանգությունը, գաղտնիությունը և կանխի դրա չթույլատրված օգտագործումը, տնօրինումը:
38. Իրավախորհրդատուն պետք է պահպանի Օրենքի 20-րդ հոդվածով սահմանված տեղեկատվությունը, ներառյալ՝ սույն ուղեցույցի 43-րդ կետով սահմանված՝ գործարքի կամ գործարար հարաբերության կասկածելիությունը դիտարկելու ընթացքը (կատարված վերլուծությունը) և արդյունքները:

Գլուխ 14. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության հետ կապված պարտավորությունը

39 Գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու պահից հետո իրավախորհրդատուն պարտավոր է կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության վերաբերյալ հաշվետվություն տրամադրել Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն:

40. Գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու համար իրավախորհրդատուն պետք է հաշվի առնի կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության չափանիշները և (կամ) տիպաբանությունները:

41. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության մասին հաշվետվության հետ կապված իրավական պահանջները նախատեսվում են՝

1) Օրենքի 4-7-րդ հոդվածներով, համաձայն որոնց՝ իրավախորհրդատուն պարտավոր է կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության առկայության դեպքում Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն ներկայացնել հաշվետվություն.

2) Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի խորհրդի 2009թ. հունվարի 27-ի թիվ 16-Ն որոշմամբ, որով սահմանվում են իրավախորհրդատուի կողմից կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրման թիվ 020 հաշվետվական ձևը, տրամադրման կարգը և ժամկետները, ինչպես նաև իրավախորհրդատուի հաշվառման կարգը.

3) Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի նախագահի 2008թ. սեպտեմբերի 3-ի թիվ 1/886Ա որոշմամբ, որով հաստատվել են հաշվետվություն տրամադրող բոլոր անձանց, այդ թվում՝ իրավախորհրդատուի համար կասկածելի գործարքների չափանիշները:

42. Իրավախորհրդատուն կարող է կասկածելի որակել նաև այն գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը, որի կասկածելիությունը չի բխում կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության չափանիշներից և (կամ) տիպաբանություններից, սակայն դրա տրամաբանությունը կամ շարժը (դինամիկան) հիմք են տալիս ենթադրելու, որ այն կատարվում կամ հաստատվում է փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով:

43. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության չափանիշի կամ տիպաբանության առկայության դեպքում, ինչպես նաև սույն ուղեցույցի 42-րդ կետով նախատեսված դեպքում իրավախորհրդատուն պետք է դիտարկի գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու հարցը: Դիտարկման արդյունքում, եթե գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի չի որակվում, դիտարկման ընթացքը (կատարված վերլուծությունը) և արդյունքները փաստաթղթավորվում և պահպանվում են Օրենքով և սույն ուղեցույցով սահմանված կարգով և ժամկետում: